ZAŁĄCZNIK NR 6A.

Założenia do koncepcji przebudowy zabytkowego budynku dawnej synagogi w Kielcach na potrzeby przestrzeni kultywowania wartości historycznych i miejsc związanych z dziedzictwem historycznym regionu.

Celem niniejszego wprowadzenia jest naszkicowanie kontekstu historycznego i kulturowego unikalnego miejsca na mapie Kielc, jakim jest budynek przy ulicy Warszawskiej i Alei IX Wieków Kielc oraz jego otoczenie. Wybudowany jako bożnica przez kielecką społeczność żydowską na początku XX wieku, wymaga obecnie adaptacji architektonicznej, uwzględniającej jego planowane nowe funkcje. Historia obiektu niesie ze sobą opowieść o mniejszości żydowskiej w regionie, relacji pomiędzy społecznościami i kulturami w Kielcach, wyzwaniach związanych z trudnym świadectwem II Wojny Światowej oraz o tragicznych wydarzeniach powojennych.

Miasto Kielce stworzyło uprzednio koncepcję zagospodarowania budynku, która wiązała się z wartościami europejskimi i funkcjonować miała pod nazwą *Wyspa Zrozumienia.* Nawiązywała ona do specyficznego ulokowania dawnej bożnicy na obecnej mapie miasta - działania wojenne oraz przebudowa budynku w latach 1951-1955 pozbawiły go całkowicie funkcji religijnych na rzecz funkcji Archiwum Miejskiego. Ponadto w latach 70-tych, w trakcie budowy Alei IX Wieków Kielc, wyburzono znajdujące się w otoczeniu dawnej synagogi mykwę oraz dom rabina, a sam budynek zaczął funkcjonować na wysepce pomiędzy ruchliwymi ulicami.

Pas między jezdniami Alei IX Wieków Kielc został zagospodarowany przez miasto w 2024 roku w formie ogrodu z komponowaną zielenią, tworząc - wraz z osamotnionym przestrzennie budynkiem dawnej synagogi - autentyczną, żyjącą *wyspę*, co otworzyło dyskurs na temat jej przyszłej funkcji oraz związanych nią wyzwań.
Założenia poprzedniej koncepcji „*Wyspa zrozumienia”* koncentrowały się - między innymi - na potrzebie zapoczątkowania i utrzymania dialogu dotyczącego wielokulturowości, przeciwdziałania konfliktom kulturowym, ochronie praw człowieka.

Aktualna propozycja nazwy przyszłej instytucji, którą będzie mieścić budynek dawnej synagogi, to ***Dom Zrozumienia***. Nawiązuje ona bezpośrednio do znaczenia starogreckiego słowa „synagoga" w języku hebrajskim: *bejt kneset* (dom zgromadzenia), *bejt midrasz* (dom nauki / studiów, szkoła - miejsce studiowania Tory

i Talmudu), *bejt tefila* (dom modlitwy). Już sama różnorodność nazw pokazuje, że synagoga była przestrzenią wielofunkcyjną, stanowiącą nie tylko miejsce modlitwy i nabożeństw, ale również nauki oraz zebrań, bywała siedzibą gminy, kancelarią, archiwum, pomieszczeniem sądów rabinackich, skarbca, a nawet koszernej stołówki i noclegowni.

Koncepcja architektoniczna w warstwie przesłania powinna nawiązywać właśnie do tej wielofunkcyjności. Dominantą przestrzenną winna być ekspozycja stała, wykorzystująca część przestrzeni historycznej sali głównej, nawiązująca do pierwotnego kształtu bożnicy poprzez wizualne połączenia łączące dwie aktualnie istniejące kondygnacje (np. przeszklenia, puste przestrzenie, galerie). Pozostałe funkcje powinny wchodzić w relację z przestrzenią główną w sposób elastyczny, bazując na dialogu, wymianie treści i kontekstów. Należy zwrócić uwagę na potrzebę holistycznego potraktowania relacji licznych funkcji, takich jak:

- ekspozycja stała, poświęcona historii kieleckiej społeczności żydowskiej i Kielc jako miasta wielokulturowego,
- wystawy czasowe,
- wielofunkcyjna sala konferencyjno-koncertowo-projekcyjna,
- część edukacyjna traktowana jako specyficzna przestrzeń służąca refleksji, gdzie będą mogły odbywać się również spotkania poświęcone wielokulturowości, historii akceptacji i konfliktów,
- pracownia badań naukowych wraz z pomieszczeniem na księgozbiór podręczny,
- miejsce na zaczątki archiwum pozwalającego na zgromadzenie materiałów i kontynuację badań nad wzmiankowaną tematyką,
- międzywyznaniowa sala kontemplacji i refleksji - jako wydzielona przestrzeń stałej ekspozycji lub biblioteki.

Istotnym aspektem jest również powiązanie budynku z otaczającym go terenem zielonym. Wnętrze instytucji powinno pozostawać w procesualnej, dynamicznej relacji z otaczającą je roślinnością ogrodu, co pozwoli na realizację zawartych w uprzednim opracowaniu założeń powiązanych z zagadnieniami zmian klimatycznych. Wyprzedzająco założony ogród będzie dopełniał funkcjonalnie i przestrzennie przebudowywany budynek dawnej synagogi tworząc z nim zamkniętą, skończoną całość osadzoną w tkance miasta.

Materiały archiwalne do ewentualnego wykorzystania:

Załącznik 6 A1 - Biała karta (opracowanie Edward Traczyński XII.2005 r. P. Przybylski, Z. Wróblewski 1949 r. Roman Mirowski)

Załącznik 6 A2 - *Wyspa Zrozumienia. Przestrzeń wartości europejskich* (Koncepcja zagospodarowania budynku dawnej synagogi w Kielcach - dr Bartłomiej Zapała, Husein Oručewić, Karol Kaczmarski. 2019)

Załącznik 6 A3 - *Przebudowa zabytkowego budynku dawnej synagogi w Kielcach* „*Dom zrozumienia*” (w aspekcie programu Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego - Muzeum Historii Kielc 2024)

Załącznik 6 A4 - *Projekty budowlane archiwalne* (projekt konstrukcji i ekspertyza techniczna mgr inż. Stanisław Rogowski. 2013)

Załącznik 6 A5 - ***Odkrywanie kieleckiej synagogi*** (Piotr Świerczyński-Stowarzyszenie im. Jana Karskiego wydanie pierwsze 2022r.)

PDF + link do cytowanej rekonstrukcji budynku synagogi:
https://jewish.kielce.pl/rekonstrukcja-synagogi-w-kielcach/